

Lekarze – patroni wielkopolskich szpitali

Oskar Bielawski (1891–1973)

Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny w Kościanie od lat 90. XX w. nosi imię Oskara Stanisława Bielawskiego. Patron szpitala urodził się 20 lutego 1891 r. w Homlu na Polesiu. Pochodził ze zubożałej rodziny szlacheckiej, jego ojciec był konduktorem. Oskar Bielawski miał sześcioro rodzeństwa: siostra Ewelina była stomatologiem, brat Józef – księdzem katolickim, Edwin ekonomistą, dwoje z rodzeństwa zginęło podczas wojny – Henryk w Rosji, a Zofia w Oświęcimiu.

Oskar Bielawski zdał maturę po ukończeniu V Gimnazjum w Warszawie. Studia lekarskie rozpoczął na Uniwersytecie w Dorpacie. 8 sierpnia 1914 r. został powołany jako podlekarz do armii rosyjskiej. Podczas służby był ordynatorem szpitala polowego nr 79 oraz pociągu sanitarnego 1024. Walczył na froncie rumuńskim, gdzie 18 sierpnia 1916 r. został ranny. Odznaczono go Orderami Świętego Stanisława II i III klasy oraz Orderem Świętej Anny III klasy.

W latach 1917–1918 w Odessie kontynuował studia na uniwersytecie i uzyskał dyplom lekarza. Wstąpił tam do III Korpusu Polskiego. 26 listopada 1921 r. został zwolniony do rezerwy w stopniu podporucznika. Po wojnie polsko-bolszewickiej rozpoczął pracę w Zakładzie Psychiatrycznym w Dziekance. Objął stanowisko starszego ordynatora. W 1924 r. został zastępcą redaktora naczelnego „Nowin Psychiatrycznych”. W 1929 r. powierzono mu stanowisko dyrektora kościańskiego zakładu psychiatrycznego. Podczas zarządzania szpitalem stworzył z niego nowoczesny zakład leczniczy. Reformował opiekę nad chorymi, zlikwidował kilkadziesiąt separatek, wprowadził system otwartych drzwi, usunął wysokie mury i zlikwidował kraty w oknach. Stał się pionierem przekształcania zakładów zamkniętych na instytucje o charakterze sanatoryjnym. Był przeciwnikiem stosowania kaftanów bezpieczeństwa. Zasłynął ze stwierdzenia, że: „im gorzej śpi lekarz, tym lepiej ma chory”. Był zwolennikiem wykorzystywania podczas terapii boiska piłkarskiego, warsztatów rzemieślniczych (ergoterapia), sali gimnastycznej oraz teatralnej.

Oskar Bielawski zorganizował w 1935 r. drukarnię na terenie szpitala i rozpoczął wydawanie „Nowin Psychiatrycznych” oraz założył czasopismo naukowe „Higiena Psychiczna”. Pismo propagowało ideę eugeniczną, ze sterylizacją i eutanazją włącznie. W pierwszym numerze „Higieny Psychicznej” Bielawski opublikował „Projekt ustawy eugenicznej z zakresu eugeniki zapobiegawczej”. Projekt ten został odczytany rok wcześniej przez Wernica na posiedzeniu Polskiego Towarzystwa Eugenicznego, a następnie zgłoszony do najwyższej Rady Lekarskiej Departamentu Służby Zdrowia. Zakładał on sterylizację jednostek ułomnych. Programem narodowej sterylizacji miały być bezwarunkowo objęte osoby chore fizycznie, psychicznie, obciążone genetycznie, które jednak mogłyby przebywać na wolności, a nawet zawierać małżeństwa, lecz nie powinny mieć potomstwa.

Po wybuchu II wojny 24 sierpnia 1939 r. jako kapitan rezerwy Bielawski został powołany do Batalionu Obrony Narodowej „Kościan”. Podczas kampanii wrześniowej został ranny. Kolejne lata wojny spędził w niemieckiej niewoli. Swoje doświadczenie zawodowe wykorzystywał, pomagając więźniom obozów w przetrwaniu okresu niewoli.

Po wojnie stworzył w Wonieściu zakład leczenia nerwic, utworzył pierwsze sanatorium dla dzieci z problemami psychiatrycznymi i neurologicznymi w Splawiu. W 1950 r. utworzył oddział odwykowy dla alkoholików w Siekowie, w 1954 r. oddział dla chłopców w Mościskach, a w 1955 r. oddział dla dziewcząt w Cichowie. Dzięki jego wsparciu powstała w 1953 r. Szkoła Pielęgniarstwa Neuropsychiatrycznego. Po śmierci córki Joanny we wrześniu 1954 r. na polecenie Jakuba Bermana, ówczesnego wicepremiera, pod pretekstem alkoholizmu do kościańskiego szpitala trafił przymusowo Władysław Broniewski. Podczas pełnienia obowiązków dyrektora Bielawski wspomagał prześladowanych przedwojennych oficerów i żołnierzy konspiracji, odmawiał współpracy z UB, ograniczał wszelkie próby mieszania się w sprawy sanatorium lokalnych działaczy partyjnych. W wyniku tego 1 kwietnia 1957 r. na wniosek PZPR Oskara Bielawskiego zwolniono z pracy w Kościanie. Mimo nieprzychylnego stanowiska Partii stworzył on w Poznaniu Wojewódzką Radę Zdrowia Psychicznego, w której to objął stanowisko kierownika. Z końcem 1964 r. przeszedł na emeryturę. W 1965 r. był kierownikiem i lekarzem specjalistą Poradni Zdrowia Psychicznego dzielnicy Wilda w Poznaniu, a po przeniesieniu do Warszawy w latach 1968–1971 pracował w poradniach specjalistycznych w Otwocku.

Oskar Bielawski był dwukrotnie żonaty. W 1916 r. ożenił się z Jadwigą Zofią Milianowicz, z którą miał córkę Irenę Krystynę (ur. 1922) – prawniczkę, oraz syna Zdzisława (1925–1959), inżyniera. Ponowny związek małżeński zawarł w 1948 r. z lekarką Elżbietą Imierowską. Z małżeństwa tego urodziło się trzech synów: Maciej Zaremba Bielawski (ur. 1951 r.), Jacek (ur. 1953 r.), chemik, i Jarema (ur. 1955 r.), konserwator. W 1969 r. żona z dziećmi wyjechała do Szwecji. Oskar Bielawski zmarł 14 listopada 1973 r. Został pochowany w Warszawie.

DR N. MED. TOMASZ KAZAŁO
PROF. NADZW. DR HAB. ANDRZEJ GRZYBOWSKI